

■ Het antipestprogramma Kiva richt zich op de groep als geheel om peestsituaties te voorkomen.

■ Kinderen worden aangemoedigd om het voor slachtoffers op te nemen.

Met z'n allen

Basisscholen worden wettelijk verplicht om pesten aan te pakken. Maar hoe? De Linge in Biezelingelike lijkt het antwoord gevonden te hebben. De school is één van 66 basisscholen in Nederland die het succesvolle Finse antipestprogramma Kiva uitproberen.

■ De Kiva-regels die in de klas hangen op basisschool De Linge.

door **Cornelleke Blok**

Wat doe je als een paar stoere jongens op het schoolplein tegen een klasgenoot roepen

dat hij stomme kleren heeft? De groepen 4 en 5 van basisschool De Linge in Biezelingelike buigen zich over deze vraag. Het is donderdagmorgen, negen uur: het vaste tijdstip voor de wekelijkse Kiva-les.

Juf Corien Kwekkeboom geeft haar leerlingen opdracht om in groepjes oplossingen te bedenken voor het fictieve pestprobleem. Peinzend en druk overleggend hangen de kinderen over de tafels. Op witte vellen noteren ze wat ze zouden doen. 'Zorgen voor nieuwe kleren', is de strategie van één van de groepjes. 'Zeggen tegen de jongens dat ze zich er niet mee moeten bemoeien', schrijven anderen op. Enkele klasgenoten kiezen ervoor om het slachtoffer in bescherming te nemen en op te beuren. 'Ik zou zeggen dat zijn kleren mooi zijn en dat hij niet speciaal is', schrijft iemand op. Even later steken de kinderen bijna allemaal hun vinger hoog de lucht in, als de juf vraagt wie de situatie wil naspelen. De eer is aan Nicky, die het gepeste meisje speelt, en Milan, die voor even een pestkop is. Hun klasgenoten worden uitgenodigd om Nicky te helpen. Evi stapt als eerste naar voren. „Je moet je er niet mee bemoeien. Die kleren zijn heel mooi.” Een ander meisje pakt het op advies van haar juf subtieler aan. Ze gebruikt de 'ik-boodschap', die ze in de vorige lessen geleerd hebben. „Ik vind

het niet leuk dat je Nicky uitscheldt”, zegt ze dapper. Nu durven de anderen ook. In een mum van tijd drommen wel tien kinderen samen om Nicky te beschermen. „Kijk eens naar je eigen kleren!”, bijt een jongen Milan toe. „Iedereen heeft een eigen smaak”, deelt een ander hem mee. „Je mag niet zomaar iemand uitschelden!”, klinkt het. „Nee, want misschien komt ze wel uit een andere cultuur!”, valt een ander bij.

De juf grijpt in. Zo is het wel genoeg, maakt ze haar klas duidelijk. „Want anders loopt het uit de hand en is Milan straks degene die gepest wordt.” Ze glimlacht, want de boodschap van de les is overgekomen. 'Wij helpen gepeste kinderen', schrijft ze op het grote gevel met anti-pestregels, dat in de klas hangt.

De Linge is één van de 66 scholen in Nederland die het anti-pestprogramma Kiva uitproberen. De school doet mee aan een onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen naar de effectiviteit van het programma. „Kiva werkt preventief”, legt Kwekkeboom uit, als de les afgelopen is. „Het uitgangspunt is dat pesten op elke school voorkomt. We proberen het te verminderen door het bespreekbaar te maken en kinderen te laten zien dat pesten serieus genomen wordt.”

Als een kind gepest wordt, zorgen leerkrachten ervoor dat er een zogeheten 'steungroep' komt. Kwekkeboom: „Vroeger ging dat anders. Toen spraken we de pester bijvoorbeeld streng toe. Nu gaat niet alleen om het slachtoffer en de pester, maar juist om de kinderen die het slachtoffer kunnen helpen. De pestkop wordt niet aangewezen en niemand krijgt straf. We proberen in zo'n geval samen een oplossing te vinden en er-

■ Leerlingen uit groep 4 en 5 van basisschool De Linge in Biezelingse spelen een peestsituatie na tijdens de wekelijkse Kiva-les. foto's Willem Mieras

tegen pesten

voor te zorgen dat het gepeste kind zich weer fijn voelt op school. Kinderen bedenken zelf hoe ze dat willen doen: de één loopt bijvoorbeeld met het gepeste kind mee naar huis, de ander zegt elke ochtend 'goedemorgen'."

Dat het KiVa-programma helpt, is al aangetoond in Finland. Onderzoek heeft uitgewezen dat het pesten daar met 40 procent afnam. Kinderen voelen zich bovendien prettiger, zijn meer gemotiveerd en presteren beter. Daarom wordt KiVa in Finland inmiddels op ongeveer 90 procent van de scholen gebruikt.

Of Kiva op De Linge ook succesvol is, moet nog uit de onderzoeksresultaten blijken, maar Kwekkeboom ziet al verbeteringen. Het is tot nu toe nog niet nodig geweest om een steungroep te vormen. „Pas geleden bleek dat een kind vaak geduwd werd in de gang. Toen ben ik met de klas in gesprek gegaan, en heb ze duidelijk gemaakt dat ze als klas verantwoordelijk zijn voor een goede sfeer. Daarna merkte ik dat kinderen heel aardig deden tegen die leerling. Ze vroegen of hij wilde spelen en of hij naast hen wilde zitten in de kring.”

De kracht van Kiva zit 'm volgens Kwekkeboom vooral in de positieve aanpak. „We kijken niet naar wat er is gebeurd, maar naar de toekomst. Daardoor komen kinderen eerder naar ons toe als er peestsituaties zijn. Eerst deden ze dat niet, omdat ze bang waren dat er iemand op z'n kop zou krijgen en ze zelf gepest zouden worden. Pesters hebben soms veel macht. Ze kunnen alleen met een blik of een gebaar iets duidelijk maken aan slachtoffers. Die dingen zie je als leerkracht niet, maar je wilt wel dat het stopt.”

Nicky (8) weet door de Kiva-lessen beter hoe ze haar grenzen moet aangeven. „Pas werd ik in de pauze bijna gedwongen om op het klimrek te spelen. Toen heb ik gezegd dat ik dat niet leuk vond. Ze luisterden. Er wordt bijna niet gepest op onze school, maar als ik het zie, ga ik echt wel ingrijpen.” Yannick (10) uit groep 7 wist wat hij moest doen toen hij merkte dat een leeftijdsgenootje bij de voetbalvereniging gepest werd. „Ik heb na de training mijn vrienden meegenomen, want met meer kinderen sta je sterker. We hebben gezegd dat ze ermee op moesten houden. Toen stopten ze. Daarna ging het nog een beetje door, maar het werd wel minder erg. De jongen die gepest werd, zei later 'bedankt' tegen me. Toen was ik wel heel trots.”

SCHOOL MOET PESTEN AANPAKKEN

- In Nederland worden gemiddeld drie leerlingen per klas gepest.
- Scholen worden wettelijk verplicht om pesten op een effectieve manier tegen te gaan. Staatssecretaris Sander Dekker (Onderwijs) en Kinderombudsman Marc Dullaert presenteerden daarvoor onlangs een plan van aanpak.
- Leraren spelen een belangrijke rol bij de aanpak van pesten en moeten daarom beter getraind worden.
- Voor cyberpesten (via internet) komt speciale aandacht.
- Gepeste kinderen en hun ouders die op school geen gehoor vinden bij de school, kunnen in het uiterste geval terecht bij de Kinderombudsman.

Kiva-onderzoek

Een beter antipestprogramma dan Kiva is er niet op de wereld, zegt onderzoeker Gijs Huitsing van de Rijksuniversiteit Groningen. „Kiva is gericht op preventie, het heeft concrete en duidelijke materialen, zorgt voor een structurele cultuurverandering in de school en voor professionele training van leerkrachten.” Hoewel in Fins onderzoek al bewezen is dat Kiva werkt - het pestgedrag op Finse scholen nam met veertig procent af - onderzoekt de vakgroep sociologie van de Rijksuniversiteit Groningen onder leiding van René Veenstra hoe effectief het antipestprogramma is op Nederlandse basisscholen. Huitsing: „Veel antipestprogramma's worden ingevoerd zonder dat scholen weten of ze effectief zijn. Het onderzoek naar Kiva is nodig, omdat de Nederlandse scholen anders zijn dan de Finse. De samenstelling van de klassen in Finland is homogener, hier zijn meer combinatieklassen. En in Finland zijn alle docenten universitair opge-

leid. Dat is in Nederland niet het geval.” Zesenzestig basisscholen, waarvan De Linge in Biezelingse de enige Zeeuwse is, proberen Kiva gedurende twee schooljaren uit; 33 andere scholen zijn 'controleschool'. Zij gebruiken Kiva niet, maar doen wel mee aan het onderzoek. Leerlingen van de deelnemende scholen vullen vijf keer een vragenlijst in over hun welbevinden en over pestgedrag op school. „We hopen dat het pesten op de Kiva-scholen na deze periode minder is geworden.”

De eerste resultaten van het Groningse onderzoek zijn na de zomer bekend. Als bewezen wordt dat Kiva ook op Nederlandse basisscholen werkt, kunnen alle scholen het programma vanaf juni 2014 gaan gebruiken. Volgens Huitsing voldoet Kiva aan alle eisen die staatssecretaris Sander Dekker (Onderwijs) en Kinderombudsman Marc Dullaert stellen aan scholen in hun plan van aanpak om pesten te voorkomen.

➔ kijk ook op www.kivaschool.nl